„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
За Србију
на четврт год. 3 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка нарочито за шире народне кругове уређени могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.
За „Приопћење“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 130. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 23. АВГУСТА 1895. ГОДИНА XXX.

ДОГАЂАЈИ НА БАЛКАНУ.

Били смо недавно у веома угодном положају, те смо са особитим задовољством могли прибележити, неке радосне и светле знаке за српски народ. Истина је, да се све то у првом реду тиче Црне Горе, али пошто и тамо живи српски народ, зар онда није њихова радост и наша радост? Та дакле наша радост у толико је већа у колико смо гоњени злом судбином, нарочито у последње време, скоро саме неуспехе и недаће српске тужно бележили.

Но сада као да је све пошло другим током, јер не само из Црне Горе, него и са других српских страна, стижу нам прилично утешљиви гласови. Тако из Србије јављају, да је Русија опростила извесну своту дуга Србији, коју јој је српска држава дуговала. Овакове гласове одавно већ нисмо чули, па за то још више имамо права веровати, да ће и за српски народ наскоро настати лепши дани. Исто тако изазвао је пријатно задовољство чланак Живана Живановића, у коме он цитира, по Ристићевом казивању, веома знатне речи покојног руског цара, да Аустрија не само што не ће и не може извести анексију Босне и Херцеговине, него да више на тако штогод и не помишља, јер су у Бечу посве тврдо уверени, да је сваки покушај у томе правцу напросто немогућ и излишан.

Заиста значајно признање, које ће без сваке сумње веома знатног утицаја имати, не само по даљи развитак несносног и неприродног владајућег стања у Босни и Херцеговини, него које ће поново оживити дух и уздање, тамошњег зверски потиштеног народа српског.

Ако је икад оваково значајно признање од стране силног руског самодржца, згодније дошло у право своје време, онда то време никад потребније није било него баш сада — сада када је васцели српски народ, скоро на све стране, управо почео очајавати о својој лепшој судбини и будућности.

Не треба да идемо даље, од исте Босне и Херцеговине, па да и нема веће српске беде и несреће, доста би било и оно што се по негда поносној Босни збива. Али после свега овога као и после многих других радосних појава, сигурно ће и у Босни ствари поћи знатно на боље, што је већ и крајње време.

Уверени смо да би српска ствар у опште другојачије стајала, кад би само у Србији другачије било, него што је на жалост данас. Али у Србији, као да не виде шта се око њих и са њима збива, па и на даље терају у крајност, са својим нечувеним нехатом за српску ствар. Зар има истинског родољубља и озбиљности у Србији, кад све што се предузима и ради, то се против Србије као и против народне воље ради?

Пре свега да је среће, у Србији не би никад више, ни главе могли помолити они људи, који су Србији приредили сливничку срамоту, и који у својој средини имају и такове идијоте, који са особитим задовољством јавно довикују Српству изван Србије, да је српско братство а с њиме и српска мисао само пука шупља фраза.

Исти ти напредњаци да ништа друго нису згрешили, па саме ове ствари биле би довољне, да се никад више ни живи не чују, а камоли да се и на врху управе државне нађу.

Па онда како да разумемо и како да сватимо ту околност, што млади краљ Александар, коме би сад у оваким приликама, требале да су пуне руке посла, и који од посла не би доспевао ни да спава — у место свега тога, шета по Шпанији и Француској трошећи скупоцено време у ништа?! Ми добро знамо да он није отпутовао, ни ради нарушеног здравља, ни ради државних интереса, па баш јер то добро знамо, зато овај дуги пут краљев и осуђујемо.

Најновије прилике и догађаји у Македонији и Старој Србији, заједно са добрим расположењем турске порте према Србима, такове су природе, да би Србија отуда веома много користи получити могла Само мало озбиљног рада у Србији и она би могла златним словима да забележи таке знамените добитке, каква после смрти кнеза Михајила још никад није доживела. Али у Србији не само да ништа не подузимају и не раде, него ето и овај, који би о свему требао да води главну бригу, није у Србији, него чак тамо негде на крај Француске и Шпаније!

Бојимо се да и ове ретке можда у залуд пишемо, јер тешко да ће бити у Србији људи, који ће нас хтети послушати!

Међу тим ако нас неће да чују, онда нека бар чују глас свога сопственог народа у Србији, који очито исповеда своје огромно незадовољство, зарад свега што се у Србији дешава, од како се у Србији на место праве народне воље, зацарила нека спекулативна власничка обест, и од како јој напредњаци све више и више неуспеха товаре на леђа.

Није ли ни то у стању да ствари покрене у Србији на боље, онда нека погледају на онај један српски народ, што је остављен сам себи, и који без икакве помоћи трпи страшне муке и невоље у још азијатски уређеној турској царевини! Управо сад баш тамошњи народ одвраћа своје лице од бугарских насртљивих агитатора и попова, те кад му неће нико други да помогне, а он се обраћа самом султану, молећи га за српске попове и за српске школе. Оће ли им молба бити услишана о томе се само може нагађати?! А то јест оно што нас боле и што нас баца у бригу.

Скоро у исто време протурен је био глас, да ће турска влада доделити Србима у Старој Србији и Македонији две владике, но у колико су ти гласови истинити ми не знамо. Као што не знамо, услед чега су они, па макар и неистинити, баш у ово време поникли и у јавност пуштени.

Кад дакле помислимо, како је страшно стање већине српског народа, и кад то једно стање упоредимо са овим најновијим радосним појавама, што из Црне Горе и Русије допиру; па најзад ако се може веровати и у неке, бар утешљиве околности које се већ и у самој Србији, као и у Старој Србији појављивати почињу, онда ипак не ће наша радост и надање претерано бити, те држимо да ће ускоро надоћи време да ћемо и ми моћи рећи — фала богу!

Ми Срби у Угарској довољно смо показали, и на конгресу у Пешти потпуно посведочили, да смо још живи и да умемо рачунати са нашом народном снагом Колико смо могли и колико су нам дали, ми смо учинили и држимо, да ће нам рад свакако крунисам успехом бити. Па кад ми не жалећи ни труда ни огромних жртава, радимо и од рада не зазиремо, онда ваљда имамо права и од осталих Срба изван Угарске, то исто и са пуним правом захтевати?

Многе радосне појаве, које смо за ово кратко време забележили из разних крајева српских, уливају нам свакако велике наде у будућност. Но ми би ипак желели, да те наде већ једном пређу и у свршена дела — пошто је крајње време, да уз јединствену мисао и сложан рад, свима српским крајевима осване лепши и веселији дани — а нарочито онима на Балкану!

Миленко.

Милетићева седамдесетгодишњица.

Слава Милетићева — слава народна.

Ср. Карловци, 20. августа.

Нема ваљда лепше црте у народа, него кад је захвалан онима, који су цео свој век посветили опћем народном добру. Нема за свестан народ угоднијег тренутка, него кад му се пружи прилика, да велича своје великане и да им топлу љубав родољубља врати љубављу.

За нас је сад баш тај тренутак наступио. Милетићева седамдесетгодишњица је тако рећи на прагу. Милетићу су крила саломили; и нађе се још по нека бела врана, птица злослутница, на жалост и код нас, која би вољно гракнула, да види сокола са свим скрхана, да види седамдесетлетни храст на земљу оборен. Гракнула би, кад би се зар до краја светила — седој глави, изнемоглим грудима!

Зар има кога, зар сме кога бити, да не ће потрчати у помоћ соколу? Зар не ћемо сви слошке поћи по гори, као оно бела вила, да кидамо биље лековито и видамо ране соколове? Зар да стојимо скрштених руку, кад се дигла рука, да посече жиле горостасу расту, што је до скора пркосио свакој бури и олуји?

Дивимо се уму његовом, хвалимо његово родољубље и самопрегоревање, дичимо се његовим енергда ведрим и поносним челом, а уздижемо му јунаштво и бескрајну одважност.

То смо радо и од свег срца чинили, чинимо и чинићемо. То је он у гуној мери заслужио. Питање је само, је ли то доста, је ли то све у данашњој прилици што чинимо и што ћемо учинити?

Руку на срце и ви, што сте тврда срп-

ПОДЛИСТАК.

НОВИЈИ ПОЉАЧКИ СЛИКАРИ.

„Jeszcze Polska nie zginela“. Кажу, да су то биле последње речи храброг ђенерала Кошћушка, када је пао у некој битци, бранећи слободу и независност Пољске. Те речи још и данас изговарају Пољаци пуним правом, јер и ако не постоји више стара пољачка држава, оно постоји стара Пољска. Три пута су пољачки непријатељи међу собом поделили некадашњу славну и силну пољачку државу — три пута су храбри Пољаци својом крвцом оросили готово сваку стопу своје земље, па поред своје храбрости и свога силног пожртвовања, опет нису могли сачувати своју државу. Пољачка је држава пропала, али је остала стара Пољска.

Синови оних храбрих бораца, који су последњи изгинули, бранећи храбро слободу пољачке државе, данас су они грађани пруски, аустријски и руски, али за то нису постали ни Немци нити Руси, него су остали добри Пољаци, јер обичне географске границе нису биле тако снажне, да су могле раставити децу једног народа. Те обичне географске границе нису могле код пољачких синова уништити ону силну љубав и јаке осећаје наспрам своје старе домовине и своје славне народности.

И врло чудновато, да управо ти раздељени Пољаци, који нису имали довољно снаге да опет подигну стару пољачку државу, створише са свим оригиналну литературу и уметност. Под том оригиналном пољачком уметношћу не мислим, да су Пољаци створили неку оригиналну технику. Не. Техника је она иста, као и код западних народа, код којих се многи пољачки уметници уче сликарству. Па опет за то има нешто заједничког и на сликама оних пољачких сликара, који раде у Лондону, Паризу, Бечу, Минхену и Берлину, и оних, који раде у Варшави и Лавову. По њиховим радовима познаћете, да су они права чеда своје околине, да су то све синови оних непрегледних пољачких степа. Те степе за њих су пуне и препуне дражи и природних лепота, препуне су драгих успомена; јер они зелени брежуљци и она широка поља, били су готово једини сведоци њихове несреће, њихове жалости, њихове туге и моментане радости. По тим степама некада је одјекивао звук војне трубе, поклич јунака и грмљава од топова. С тога прави пољачки сликар никада не заборавља ту степу, она му увек лебди пред очима. Он се врло радо сећа њених шума и њене јасне месечине. Сећа се њене тешке магле, што заодева и небо и земљу. Сећа се јулског сунца и оштре зиме. Сећа се пољачког пастира, што у подераном оделу дрхће од те љуте зиме, а сећа се и оног сиромашног пољачког сељака, који без икаквих већих жеља и потреба предањује дане у тој степи. Врло се радо сећа и оних јастребова, што јатомице прелетају преко широких пољачких поља.

Ништа на свету нема за њих лепше од стене — тога зеленог окејана, где је разбацано више милијуна разних цветића, по којима раним јутром трепери бисерна роса.

Пољачки сликари сликају само оно што љубе, а љубе своју непрегледну стену.

Ландшафт-сликар Chelmonski спада међу те највеће обожаватеље пољачке степе. На његовим сликама често ћемо видети зелену шуму. Кроз китњасте гране продрли су сунчани зраци и својим злаћаним сјајем облили дебела стабла. Chelmonski врло радо слика јасну летњу ведрину, пуну светлости и мира, која се раширила над непрегледним мочварима. Величанствен је то мир. Chlemonski врло радо слика и снег. Управо после J. Falat'a, Chlemonski је код Пољака најбољи сликар снега. 1891. године побудила је његова једна слика готово највећу пажњу на сликарској изложби у Берлину.

А шта је представљала та слика?

Ништа друго, само широко, равно поље, покривено дивним снежком, на које је попадало јато јаребица. Дакле, само снег и јаребице. Али је било још нешто у тој слици и то нешто, више пута узалуд ћемо тражити у сликама већих уметника, а то је што Немци зову Stimmung и природна поезија.

Ко је научио тога сликара тако посматрати природу? Његов велики учитељ и сликар Adalbert Gerson. Gerson је врло велики поштоватељ славног талијанског сликара Леонарда Давинчиа, који још пре толико стотина година није нашао довољно речи, да код својих ученика побуди вољу за посматрање и изучавање природе. Леонардо је још тада говорио, како сваки уметник треба да се учи на природи, треба природу да посматра својим рођеним очима, како би на тај начин постао прави син природе, а не њен унук.

Као Леонардо, тако исто учио је и Герзон своје ђаке посматрати природу и из те Герзонове школе изашао је Chelmonski као његов најврснији ђак. За њега је била чиста природа онај богати музеум, из кога је копирао своје најдивније радове. Chelmonski није тежио за талијанским небом, талијанским сунцем и талијанским морем. За њега је пољачка степа била величанственија и од најлепших предела талијанских. Он није тражио талијанске музеје нити се заносио радовима једног Рафаила, Корођија и Тицијана, који би га одвратили од његових сопствених идеја. Он је љубио само Украјину и њу је овековечио у својим сликама. Све су то заиста врло лепа и оригинална дела. У тим сликама он не само да се старао, да нам претстави светлост и боју, него се надао, да ће гледалац у његовој слици сам осетити ону мелодију, коју изводи тији ветрић, сиграјући се са врховима китњастог дрвећа; да ће разумети глас вечерњег звона, што се разлеже по широким пољанама; да ће разумети глас оног зимњег оштрог ветра, што непрестано хуји широким пољанама и ту потреса голе гране, ломи танке шибљике и покреће снежне пахуљице са земље у вис; да ће разумети песму и свирку веселих пољачких сељака, који празником проводе време у песми, свирци и игрању. Он је све то тежио да постигне, а да ли је то све постигао, о томе се пољачки уметнички критичари изражују врло различито.

Са тим првенчадима изазвао је Chelmonski код варшавске публике само потсмех. Као год и многи други пољачки сликари, тако исто и Chelmonski није постао чувен сликар у Пољској, него у страном свету. Он остави Варшаву и оде у Минхен. За свој први рад добије у Минхену медаљу. Од тога часа он није више сиротовао. Трговци су облетали око њега и врло радо су куповали сваки његов и најмањи цртеж. Али у Минхену није могао Chelmonski створити много радова. Он је одмах осетио, да је Минхен за њега са свим стран свет, да је то страна природа. То више није она степа, у којој је он нашао толико лепих мотива. За то напусти Минхен и врати се у Варшаву. Али и ту се није дуго задржао. Врло богати Пољак и пријатељ уметности Godebski поведе Chelmonskog са собом у Париз, где је постао још чувенији сликар него у самом Минхену.

ца и тешке руке. Руку на срце, па одговарајте!

Његов ум не може да ради као некад, али је срце ту, које ће до последњег откуцаја једнако ударати за свој род. Не дао бог, да се његово свагда ведро и поносно српско чело превуче густом компреном, јер ако ико, он је заслужио, да види славу своју, славу свога народа. Родољубље и самопрегор, јунаштво му и одважност стојаће пред вама и кад не буде дива старца, а млађи нараштаји ће с поносом да му име спомињу, **јер један је Светозар Милетић!**

Но питаће и нас шта смо радили? Како смо му старачке дане сладили? Каквим је оком и каквим челом гледао седина на своју седамдесету? Питаће то и имаће право да нас пита, јер ми данас имамо Милетића, и Милетић има нас!

Ко још није малаксао, ко осећа у себи искру ватре српске, ко рачуна на понос и образ народни: **на ноге се, на посао; Милетићева слава зове нас, да приуготовимо седамдесетгодишњицу, достојну Милетића и народа српског!**

Војвода Кајица.

*

На олтар идеји. — Пишу нам из Барање: „Одавде са мртве страже Српства ретко чујете гласе, јер нас нема много, па не можемо много ни да учинимо. Али се ва то загревамо за све наше народне светиње и будно пратимо све, што се око нас збива, а особитв, шта ради и како живи Србадија широм ове красне домовине

Кад сте писали о нашем великану Милетићу и да мислите свечано прославити његову седамдесетгодишњицу, ми смо то радосно прочитали и радосно пристајемо уз вас. Само се бојимо, да не ћемо у пуној мери одговорити својој дужности.

Воље је ту; одушевљења имамо, али нас газе са свију страна, па нас то веома боли и то осећамо. Но док је у нама капи крви наших славних предака, ми ћемо се држати на биљеви.

— — — — — — — — — —

Жумберак, Мохач, Сечуј, Шиклуш и остала наша места, морају мати у том предњачити, па не ће заостати ни она мања места.

Кад је реч о Милетићу, устајмо сви листом, да принесемо дар свој на олтар светој идеји Српства“!

Политичке новости.

— Србија. За данас све вести из Србије само о сретном спасењу краљевог живота говоре. Познато је да се већ поодавно млади краљ Александар бави код своје матере у Бијарицу, који лежи на морској обали. Поред свег, тога што је млади краљ добар пливач ипак се је пре неколико дана, једва спасао из чељусти узбурканих валова. Ево шта званични извештаји о томе јављају:

„Као и обично, Њ. В. краљ Александар изашао је синоћ 20. августа да се купа у мору. Као добар пливач, а још у пратњи врло вештог учитеља пливања Њ. В краљ Александар запливао је дубље у море, али на једаред ненадно диже се огроман талас, који дохвати и Њ. В. краља и учитеља пливања, и муњевитом брзином одбаци их далеко у море. Наста очајна борба на живот и смрт. Али сва напрезања учитеља пливања била су узалудна. Њега прогуташе таласи. На површини остаде још Њ. В. краљ. Он се борио јуначки и с чудном присебношћу и Бог му је помагао. После нечувених напрезања. Њ. В. краљ Александр, срећно се је спасао.

По вестима из Бијарица, призор, док је Њ. В. краљ Александар био у опасности и борио се с таласима, био је управо страховит. Њено Величанство краљица мати, која се ту десила, од ужаса је скоро у несвест пала. Многобројни отмен свет, који је с обале гледао борбу и опасност краљеву, био је у ужасу. Јауци и вика проламали су обалу. Одважни људи на чамцима полетели су Његовом Величанству у помоћ, али таласи су одбијали чамце и спречавали спасење. Краљ се спасао, благодарећи једино својој присебитости и неуморном напрезању. Призор је био веома дирљив, кад се Њ. В. краљ спасен вратио у наручја матери својој.

Породици утопљеног учитеља пливања краљ је подарио 2000 дин.

Одмах је телеграфским путем извештен српски посланик у Паризу, о опасности, у којој се налазио краљ и о његовом срећном спасењу. Бивши краљ Милан одмах је телеграфски честитао спасење и телеграфским путем тражио опис догађаја.

И председник француске републике, Фор, чим је сазнао о синоћњем срећном спасењу Њ. В. краља Александра, одмах му је телеграфски честитао.“

— Русија. Свакако је веома важно, како се искрено заузимају поједине руске новине за Србију, услед њеног конфликта се Аустро-Угарском поводом свињског питања и могућег царинског рата. Последњи број угледног руског листа „Новоје Времја“ овако о томе пише:

„У Београду потребује руско пријатељство да би добили земљиште, на коме би се енергично могла сузбити Аустро-Угарска, због забране увоза свиња. Ако Србија хтедне, да тешки економски и индустриски наслов на Русију, сматра као репресалију против Аустро-Угарске, она ће у том погледу у Петрограду наћи сваку помоћ. Све зависи од самих Срба и њине владе. У Петрограду ће се веома радовати, ако учине да што неосетљивији буде удар, који је Аустро-Угарска задала Србији.“

Угарска. До сад су се обично само немађарске народности тужиле на зло стање, које је по свој угарској завладало, од како на највишим местима жаре и пале мађарско-чивутске шовинисте. Али на све те истините гласове, као и на наше праведне жеље, а у име свију грађана, да се злу учини крај, ми смо добијали ничим неоправдане преске парнице. Јер: кога туђин? — кадију; ко ти суди? — кадија.

Но сад се је ево подигао и један од лумена мађарских, који је само посведочио оно, што смо ми већ сто пута до сада рекли и написали.

Разговарајући се у Бечу гроф Апоњи са једним новинаром, рекао је између осталога и то, како Банфијева влада води тако нетактично и непромишљено државне послове, да се о спокојству и задовољству појединих странака не да ни помислити. На даље рекао је, да се свака опозиција намерно гони, а опозиционални гласачи да се самовољно из бирачких спискова бришу, ма да су редовно платили и државни и општински порез. Чиновници, који савесно врше своју дужност, у место да се награде, прогањају се и на најгаднији начин се запостављају у служби.

Кад тако говори о стању угарске државне управе свакако један од првих и највећих Мађара, и кад он признаје да се тако са Мађарима у опозицији поступа, онда није тешко појмити, како се према немађарским народима у Угарској понаша шовинистичко-чивутска владавина.

У исто време изашло је и писмо грофа Фердинанда Зичија, опет једног великог Мађара, које је упутио на католичку скупштину у Минхену, где их моли за моралну помоћ, коју веома нужно требају католици у Угарској, где безверје преотима све већег маха.

Заиста горе се стање и веће незадовољство неда ни замислити, него што влада данас у Угарској — у добу шовинистичко-чивутске владавине барона Банфија, те с правом можемо рећи, да има нешто трило у држави Данској, што треба брзог и радикалног лека.

Француска. Како јављају париске новине, тамо је приспео руски генерал Обручев, који је у исто време и шеф главног руског генералштаба. Доласку овог одличног и високог достојанственика руског у Париз, приписује се већ сада велика важност. И док неки доводе његов долазак у Париз у везу са учествовањем председника француске републике Фора при крунисању младог руског царског пара, дотле опет други виде у том са свим други значај и то у погледу што тешњег војничког зближења између Русије и Француске. Осим тога јављају скоро у исто време, да је француски посланик у Берлину отпутовао, само да не буде присутан, кад се буде прослављала успомена на седанску битку.

Белгија. Познато је нашим читаоцима, како су бурно текле парламентарне седнице у Брислу, кад се је решавало о уважању новог школског закона, по коме се просвета напросто предаје у руке конзервативног католичког свештенства.

Поводом тога било је и великих демонстрација, које су чак и против самог краља наперене биле. Њему су на све могуће начине претили, и то не само тајно, него и јавно у новинарским чланцима, па ипак је закон прошао у парламенту. Како сад јављају из Брисла, и сенат је пре неки дан усвојио и примио исти школски закон, који је без сваке сумње веома назадан, но који је поред свег тога ипак примљен, и то са 56 против 31 гласа.

За време свога боравка у Паризу израдио је Chelmonski неку слику, коју је за добре новце од њега откупио богати Американац Stuart. Та слика претставља нам неки стари пољачки дворац. Дворац и цела његова околина покривена је снежним покривачем. У дубоком снегу, пред капијом, стоје аристократска саоница, у која су упрегнута четир лака коња. И по тој слици, која је врло природно изведена, види се, да је Chelmonski изврстан сликар снега.

Са том сликом Chelmonski је задивио богате Паризлије. Многи од њих хтео је да има у својој богатој галерији слика и рад тога Пољака, али свима није могао Chelmonski израдити слике. У Паризу, као год и пре у Минхену он је створио врло мало слика, јер и у Паризу није могао видети рођеним очима ону природу, коју је приказивао у својим сликама. Све те слике Chelmonski је стварао по своме добром памћењу. Када је публика приметила, да он само понавља старе мотиве, није се више одушевљавала његовим новијим радовима На тим најновијим сликама није било више јасних облика, нити се опажала драж и лепота у боји његових старијих радова. За то напусти онај бурни Париз и оде у своју Украјину. Њему се више допадала она величанствена степа, њена дивна игра светлости и боја, њене јаребице, њени брезови лузи, њене белоснежне сеоске колибе, њене силне звездице, што сијају, трепере и преливају се у дивотне дугине боје и њено тавно зеленило густих шума, него ли нежне паришке даме, које својим лепим појавама оживљују Place de la Concorde, Bois de Boulogne и Champs Elysées, или лепе паришке продавачице цвећа, које ти по скупе новце нуде нежне цветиће. Chelmonski није могао сликати живот бурног Париза, јер није ни најмање симпатисао са тим животом. Он је љубио своју дивну Украјину; с тога се враћа у њу, где и данас живи, из које нам и данас износи најдивније слике.

Тако н. пр. лепа је слика нека зимска идила. Како је дивна она шумица у својој зимској одећи. Лепи сунчани зраци сада врло лако продиру кроз голо грање оног високог дрвећа, јер су листићи одавна увенули и доле попадали, а нестало је и оног свежег кадифли-зеленила, ишараног лепим нежним цветићима. Не чују се више ни они различни птичији гласови. Свугде влада величанствен мир. Тек по каткад залута у ту шумицу по која птичица. Па и сад ено лепрша се само један од тих малих створова на некој гранчици.

Тако исто врло је оригиналан онај ландшафт, који нам приказује неку недогледну мочвару, над којом се надвисило плаво небо, пуно сјаја пуно величанствене мирноће, али и ту тишину нарушава неки јастреб, што крстари по оним плавим регијонима.

Или зар се није Chelmonski показао као великан у оној слици, где нам приказује мирно језеро, у чијој се пучини огледа месец пун сјаја; или она слика, у којој нам опет приказује дивотно језеро, по чијим се обалама дижу лепа китњаста дрвећа. На језеру се виде слаби, малени таласићи, сигурно покренути ћарлијањем ветрића Или како силно зна Chelmonski да заталаса, да потресе наше осећаје са својом сликом, у којој нам приказује поплаву.

У тим а и у осталим сликама повољбоље се огледа његова силна снага и оригиналност његовог талента. Chelmonski је заиста велики у снимању Украјине и њених природних лепота.

Земун. **Павле Лагарић.**

ПОЗДРАВИ НАРОДНОСНОМ КОНГРЕСУ.

БАРАЊА БАН. Браните јуначки вјеру, свој народни понос и освјештана вам права, која нам наши стари извојеваше драгоценом крвљу. — Бог нека је с вами! Живели! — Setreaska! Na zdar! — Божидар Ц. Ђосић.

ВОЈКА. Напред браћо сложно — сложној браћи све је можно! — Попадић.

ВИРЈЕ. Било сретно и дуговечно. Поздрављајући прекрасни конгрес у Пешти, као и слогу немађарских народа у Угарској, ми желимо да она све више јача и расте. — Срби и Српкиње.

ГЛИНА. Најрадосније поздрављам спасоносну мисао слоге и споразума. И наша дјеца данас знају, шта нам је радити за народностни опстанак и напредак. Ријеч са најзначајнијега посље четрдесет осме састанка народносног нека одјекне у свијем родољубивијем срцима Срба, Румуна и Словака и нека уздигне клонуле духове у светој борби за народносни живот и опстанак. Живили дични борци. Живила слога. Живила дивна заједница трију најславнијих народности у Угарској. — Прото Дане Прица.

ГРАЦ. И овде још налазећи се академски грађани, неможемо на ино а да са највећим задовољством, најодушевљеније поздравимо здружене немађарске народности Колико се дивимо самој идеји, која је јединоспасавајућа за сва три здружена народа, у толико је још веће наше искрено признање сазивачима и покретачима конгреса. Напред дакле у име целог српског народа, уз вас је правда, уз вас смо и ми — Срби свеучилиштни грађани у Грацу.

ЈАСЕНОВАЦ. Од увек смо се загревали за све што је лепо и узвишено, за све што води српској срећи и напретку. Па како да се не одушевљавамо данас, кад видимо остварене до сад само лепе снове — кад видимо искрено здружене пријатеље Србе, Словаке и Румуне. Једни су нам путеви, једне муке трпимо, па зашто да здружени не будемо! У то име ми поздрављамо братски тројенародни конгрее у Пешти, са жељом да се на њему постигнута слога никад не поквари. Сазивачима конгреса и нашим народним првацима кличемо — слава и хвала, тако се ради где је српске свести и патриотизма. — Српска омладина.

ЈАСЕНОВАЦ. Искрено поздрављамо величанствено успели конгрес немађарских народности. Тврдо уверени да је свију нас спас само у што јачој слови, ми кличемо из дна душе: на правој сте стази, истрајте и на даље тако, ако хоћете да сте достојни потомци наших великих предака. — Бачић. Срђеновић.

КАМЕНИЦА. Напред сложна браћо, кад сте сложни и бог је са вами. Покажите тако здружени и загрљени пештанским шовинистама, да нису сами у Угарској, него да крај њих још увек живе Срби, Румуни и Словаци. Још једном кличем: Живела љубав и братска слога немађара! — Ваја пл. Бајазет.

НОВИ САД. Поздрављамо срдачно народносни збор, као знак лепше будућности наше. Желимо сретан рад и најбољи успех. Недајмо се! „Док је и један Србин, и тај је народ“. — Српска омладина.

СРПСКИ ПАДЕЈ. Срдачно поздрављамо збор трију народности. Молимо Бога, да слогу и споразум улије у нас, а рад благослови. Одлуке унапред усвајамо, с вама смо у духу, ако нисмо телом ту. — Јован Бранчић, Милош Станков.

*

ИЗЈАВА.

Спречени да лично учествујемо на конгресу одржаном у престоници Угарске, ево нас, да и после величанствено одржаног конгреса тог, најодушевљеније изјавимо: да потпуно одобравамо рад његов и да свесрдно прихваћамо све тачке донесенога на њему заједничког програма, тврдо уверени, да нам је само у братској заједници браће Словака и Румуна осигурана и вера и народност наша. Да Бог да нам била дуговечна заједница та! Слава и хвала нека је, од сад па до века, заснивачима њеним!

У Немету, после конгреса.

Поп Драгутин Мојић, Милош Мучалов, Мита Милошевић, Сима Радулов, Илија Бугарски, Пера Радулов, Милош Маринковић, Сима Гаврин, Миша Маринков, Иван Мићин, Жива Маринковић, Јоцика Шепецан, Штева Бојин, Спасоја Игњин, Мита Михајлов, Лишко Бугарски.

*

ИЗЈАВА.

Потписани незадовољни са стањем у коме се немађарске народности у овој домовини налазе, овим сад накнадно одобравамо сазив конгреса трију народности Угарске: српске, словачке и румунске и програм савеза тих народности донешени у Будимпешти 29. јула (10.) августа 1895. год. у свима његовим тачкама најодлучније усвајамо. Закључак са збора, држаног у Срп. св. Петру на Преображење 1895. год.

М. Михајловић, учитељ, перовођа. **Михајил Путник,** парох.

Иван Алексић парох. администратор, Живко Саблић, Јоца Вук, Јова Лацић, Сима Лазић, Божидар Ердељан,

† Јоца Саблић, Кузман Шепецан, Васа Томић, Светозар Шандоров, Паја Ердељан, Петар Лукић, Обрад Томић, Жива Томић, Жива Пеић, Равосија Рошић, Вељa Ловренски, Шандор Башић, Милош Мијатов, Миланко Стојанов, Миша Лацић, Арон Илијин, Јоја Ловренски, Макса Томић, Совра Аднађ, Михаило Радивојевић, Живко Јездић, Ђока Божин, Милош Ердељан, Георгије Ђулинчев, Ђура Писар, Милић Мишић, Кузма Тривунски, Жива Тривунски, Милан Аднађев, Мита Илин, Рада Ловренски, Влада Ловренски, Светозар Лацић.

ОНИМА ШТО СУ ЗА СЛОГУ СА „БРАЋОМ“.

Још увек нађе се међ нама Србима људи, који се из претеране наивности показују и сувише много предусретљиви пре-

ма Хрватима. У таком расположењу они чине и сувише велике уступке Хрватима и то не само у ситнијим, него и у најглавнијим питањима, као што је питање о језику.

Ми смо пак увек чврсто стојали на бранику српских права и никако нисмо могли одобрити такав поступак оних, који на рачун братства и слоге иду и тако далеко, па без икаквог оправданог разлога и без икакове нужде, од лепог српског језика направише неку мешавину, коју назваше српско-хрватским језиком. Од колике је то зле последице било, то ћемо најбоље доказати, ако речемо, да данас већ сви Хрвати не ће ни да чују за језик српски, него га самовољно називају само хрватским језиком.

Сад то нас не би ни најмање бунило, јер језик српски остаје српски, па ма шта они писали и говорили. Али пошто се тај њихов шовинизам увукао и у школске књиге и пошто је са улице пренесен и у разна научна хрватска издања, то је управо прека нужда, да се што пре предузму сва средства, да се том по нас Србе убитачном злу на пут стане.

Ми данас ово не пишемо ради Хрвата, јер би то био узалудан посао, него пишемо ради они наших људи, који или из незнања, или из пуке наивности не увиђају, да таком концесијом према Хрватима својој рођеној народности шкоде.

Пред нама је „хрватска читанка“ за више разреде средњих училишта. Састављена је од Фр. Петрачића, универзитетског професора, само што је ово II. издање прерадио неки надобудни и пунокрвни Хрват, Фердинанд Милер.

Није то обична књига, него је то школска књига, која је издана у Загребу — и то, што је најзначајније, трошком и накладом земаљске владе хрватско-слав.-далматинске. И да не идемо даље, већ би нам сам овај нетачан наслов: „хрватско-славонске-далматинске владе“, могао показати „објективност“ и „истинитољубље“ исте ове читанке, јер то је бар земаљској влади добро познато, да је она само далматинско-хрватско-славонска влада и да се ни она сама друкчије не сме звати, а камо ли да то другима неопажено дозвољава. Али под Исом Крстњавим може свашта да бива, кад му је дата неограничена слобода, да по народу српском кује чекићем, колико му је воља.

Зар би се под ма којим другим одељним предстојником смела издати о владином трошку школска читанка, на којој би стојао непотпун натпис, да је „хрватска“, кад је она српским језиком написана и то још Вуковим правописом? Међутим у II. књизи исте те читанке изложена је скоро сва историја књижевности српске и хрватске, па и ту се скоро свуда намерно изоставља обележје имена српског.

Тако се на стр. 7. дословно казује, да је дубровачка књижевност хрватска и да припада само Хрватима. За „Бранково Коло“ из „Ђачког растанка“ стоји на стр. 606., да је спевано Србима и Хрватима — и ако Бранко ни једном речју не спомиње тамо Хрвате.

Али сад долази оно што је управо гнусно и најбезобразније, а то је оно место на трећој (3) страни где стоји написано за српски језик, да „наука дијели „хрватски језик“ (!) у наречје: штокавско, чакавско и кајкавско“.

Ето то нека прочитају којима је до слоге са „браћом“ стало, па нека сами кажу, немамо ли ми право, који не пристајемо на тако прескупу слогу, која се плаћа изневеривањем или блажије да речем поклањањем свога језика другоме. Јер кад човек помисли на овако „истинито“ и „учено састављене“ школске књиге из којих се уче и српска деца, онда не може бити никакво чудо, што су се могли толики Срби католици па и православни у Хрвате претворити.

Ми ово износимо пред очи и сваком оном Србину, који сам себе обмањује, да су Срби под баном Хедерваријем заштићени, и да је Исо Крстњави пријатељ народа српског. Јер иста читанка како рекосмо издата је трошком земаљске владе у Загребу и то ове 1895 год. — знајте дакле, памтите, па се према томе и ви управљајте, ако у вама тече крв српска и ако вам је мило красно и славно име српско.

Можда ће се когод наћи, који ће доказивати, да се то случајно тако догодило и да је то без знања владе учињено — али верујте да вам ти лажу и обмањују, јер је свију Хрвата општа жеља, да народа српског у Тројединци сасвим нестане са лица земље.

Пред нама је истргнут лист из друге једне много старије опет „хрватске читанке“, која је такође служила као од владе прописана школска књига. На страни 206. V. под натписом: „Рад самоставника“, 27. Мушки род. Вјежба, стоји и ово: „У Хрватској и Славонији има и Немаца, у Далмацији нешто и Талијана“ — а о Србима брате ни трага ни гласа. Та знате, Срби иду под фирму Хрвата грчко-источне вере.

Видите ли ви то Срби владиновци, видители и разумetели то, или ћете још и даље подржавати ову владу, која оваким отровом заражава нашу српску децу по земаљским гимназијама, а која по комуналним основним школама још и горе ради?

Заиста крајње је време, да се почне озбиљно радити, а прва и највећа брига за сада треба, да нам је што већи број наших српских народних школа.

Комуналне школе највеће су зло и убијство за српску децу — и о том не може за никога бити сумње.

ПЕСНИШТВО У НАРОДНОЈ ШКОЛИ.

Данас, кад се на пољу свију наука и на пољу свију вештина појављују особите модерне теорије, и кад су неки и на пољу васпитања склоњени, да прекину са хиљадугодишњим појмовима, — не ће ваљда бити излишно, ако обратимо пажњу оној значајној роли, што ју има песништво на пољу васпитања и ако се потрудимо, да покажемо, да се народно васпитање у опште неда ни замислити без својског изучавања и проучавања песништва.

У опште се признаје утицај песништва, што га оно чини на срце и душу примчиве омладине, и можда је излишно доказивати овај облагорођавајући утецај. Та и они, који данас жестоко нападају на песништво и на вештине у опште — јер они као људи чистога разума окривљују утицај песништва на осећаје и страсти — речју и они, којима песници нису довољно добродетелни и довољно трезвени, траже, да се ради васпитања омладине поред гимнастике, песништву даде најважнија рола. Истина, та би господа, немилостиво поступила с песничким делима, у колико би све оно, што је у тим делима страсно, жестоко, речју, што није филозофски филтрирано, променила. Она би можда на тај начин Аесхилесовог Прометеја, који се процесао с богом, претворила у мирног и питомог мужа на употребу омладине, — њоме прерађени песнички јунаци не би кукали, не би беснили, не би рушили. Ираклије би мирно трпео паљење Несусове кошуље, Оедипус би мудро задовољио се са својом судбином, и сви би они декламовали о врлини, о савлађивању самога себе.

Али ма у колико да би та господа прерадила поједине песнике — ипак признају она бескрајни утецај њихов на развитак срца и душе у младежи. Али ако је велик утецај, што га песништво чини на срце и душу, још је већи и неоцењивији народни утицај.

Далеко је од нас намера, да омаловажимо важност и значајност т. зв. реалних познања. Практички живот има своје захтеве и један народ, који хоће у свима својим удовима да је здрав, да је јаки, потребује стручног образовања сваке врсте. Добре реалне, трговачке, индустријске и земљорадничке школе, дају практичном животу стручне снаге. Али ми у опште нисмо у стању да увидимо, за што у једној или другој школи добија песништво мању или већу улогу. Или је зар техничару, трговцу, земљеделцу или занатлији у животу мање потребна благодарност срца и душе, мање душевна хармонија, мање народносни осећај, од лечника, од адвоката?

Стручњаштво је у ствари тако, да ко се у једној струци изобрази, не мора баш да спадне на познавање друге струке. Може неко да буде добар књиговођа, а да се не разумева у градњи каквог моста. Али песништво није стручно познање, на које није спао онај, који се другој струци одао. Песништво се не може мерити у мањим и већим порцијама различитим стручњацима, — јер ма колико да улијемо од песништва у срца омладине, још увек нисмо доста улили.

Језик је опште благо наше и шта би рекли на оно смешно мњење, по коме би трудбеници једне гране, мање коректно говорили српски језик, него трудбеници друге које гране? То би смешна језикословна настава била! И као што је језик опште благо сваког Србина, које ма да се дели на милијуне делова, ипак је свачије у свему и свако једнако право на њега има, — тако је и са родољубљем, и оно је опште благо свију нас и нико не може за себе монополисати засебну дозу.

Трудбеници т. зв. реалне струке имају тако исто право на народно опште благо, које је смештено у књижевности, као и трудбеници друге које струке. И онај није пријатељ реалној струци — ма да се како за реалисту издаје — који на штету песништва хоће да начини места реалном познању.

Народ има душевна и материјална блага, али док материјална блага чине приватан иметак појединих породица, дружина, дотле душевна блага не може нико за себе освојити. Језик је благо ових блага. Језик казује сваку народну мисао, осећај. Језиком се изражава народна заједница. Језик прима на оставу мисли како појединаца, тако и укупности. Језик је најидеалнија веза, али уједно и најреалнија веза не само међу члановима садашњег покољења, већ веза међу прошлошћу и садашњошћу и будућношћу, дакле најнароднија, најсвојскија творба народа. Покољења, која једно за другим изумреше, оживљују језик као народ у виду историје. Они дакле, који обрађују језик, који га оплођавају мислима и својим душевним благом богате, то су најнароднији народни трудбеници, јер они спајају живе генерације с мртвима и предају насљедство предака обогаћено драгим потомцима. Народни песници, као најтипичнији трудбеници народног живота, који најсветије опште благо, језик, негују и уздижу до вештачког савршенства, који ово опште благо чисте од шлакње прозаичног живота, они су најпозванији апостоли народног осећаја.

И онда служе народу, кад не певају баш о народним осећајима. Па шта више, ми тврдимо, и онда, кад се дигну и против свог рођеног народа, и онда су апостоли народних осећаја. Намерно или не намерно, хотимице или нехотице шире народну мисију Јер језик, који они образују, уједно образује њих. Дух језика безусловно удара свој биљег на писца. Тако стоје под узајамним утецајем језик и песник. У језику изражени хиљадугодишњи народни капитал богати песника, који опет својим душевним капиталом богати језик Па ни најкозмополитнији песник не може се извући испод народног општег духа, што је у језику, већ ако би хтео да дође у сукоб са законом језика, или не би хтео граматички да пише.

Али у творевинама песништва осим овог нехотичног и несвесног народног жига, има у појезији и свесног народног биљега. Прави песници — кад су са свим свесни свог узвишеног позива, свесно и намерно негују народни осећај. Оживљују спомен на претке, непрестано новим животом задахњују оно, што је давно умрло, и тако дају народу вечиту младост на поклон. Прошла слава и величина диже се из гроба свога и постаје мотив-руководилац будућности. Није доста да закони, установе, обичаји држе народ у јединству, јер само јединство духа кадро је народ доиста да слије уједно. И није доста, ако они, који данас живе, себе сматрају јединственим народом, — већ свест о овом јединству треба да се распрострe на прошлост, па и на будућност.

Тако треба да се шири народна мисао по простору и по времену. Песништву је највећи значај дакле на пољу васпитања, да буде најпозванији одгајитељ и ослонац у простору и времену раскинутом, развученом народном јединству.

*

Писац ових редака зна, какве се тешке задаће лаћа, кад хоће да учини по неку примедбу на начин учења песништва. Он се и не обмањује тиме, да ће ово велеважно и тешко питање — с којим се толики одлични стручњаци бавили — само донекле моћи да реши. Задовољиће се тиме, ако пажњу позваних ма и за мало к овом важном предмету обрати.

И доиста, једва ако има што теретније, него што је стварање какве методе, по којој би могли примамљивом да учинимо душу омладине према песништву и да ју тако према напред реченом, задобијемо за народ. Јер као што су узалуд и најбољи државни закони и установе, ако извршиоци закона не појимају свог позива: тако исто су узалуд и најбоље методе, ако наставници, који по методама ваља да раде, не стоје на висини свога позива. Обратно, ако наставници и стоје на висини свога позива, неумесне одредбе и методе много ће да коче точак њиховог напретка. Људи и установе узајамно утичући једно на друго, само ће се тако моћи да постигну прави успеси, ако је добра и метода, које нам се ваља придржавати а добра и снага, коју методу употребљује.

По нашем мњењу, ми ћемо омладину само тако моћи да одушевимо за песништво, ако песништво не потчинимо учењу ни једног другог предмета, ако га не учинимо спомоћним средством каквог другог учења, већ ако га оставимо у чистоти му као самоциљ. Један пример.

Зашто се чита Омир? За то, да омладину уведемо у душевни свет Омиров, да омладина позна дух Омиров. Смер нам је дакле да омладину примчивом учинимо за вечиту лепоту, што се јавља у одећи јелинског народа. Хоћемо, да се душа за целог века примчивом учини за све што је лепо и узвишено. Ако је ово сврха, онда све што пречи ову сврху, треба с пута да уклонимо. Познавање граматичних осьова доиста је важно, али Омир није у ту сврху написао свој гласовити епос. Ми сматрамо за велик грех против песниковог духа, за велик грех против основних начела васпитања, кад се дело какво употреби на оно, што није одређено, кад се употреби на име на основно изучавање граматике.

Знамо за случајеве, да је младеж из појединих ремек-дела поједине реченице по читаве сахате, по читаве седмице анализовала а до уживања целога дела и разумевања никад дошла није.

Што је у песничкој творевини доиста од вредности, ради чега је иста и написана, то се не може наћи ни у једном делу њеном, јер је оно само у самој целини изражено. Дело само у својој целини, композиција у својој пуномоћи, казује мисли песникове. Ма како леп и узорит део да искинемо из творевине једнога песника, до самог разумевања целога дела нећемо никад доћи. Класичне песнике баш то карактерише, што су свагда створили чврсто уједно свезано јединство и ово јединство казује, шта је у творевини управо од вредности, казује, шта је делу основна мисао. Као што не познајемо реченицу, не разумемо је, ако јој познајемо само подмет, или прирок, или атрибут, тако ни право мајсторско дело, које управо сачињава велику реченицу — не ћемо никад познати, ако од композиције видимо само поједине реченице, делове. А још мање ћемо га познати, ако ове делове само са гледишта граматичнога будемо анализовали.

Ово не стоји само за старе класичне списе, већ и за српске песничке умотворине. Само ћемо одвратност да пробудимо у омладине, кад песничка дела употребимо за спомоћна средства при изучавању граматике. Бездушно граматизирање квари уживање у песничким производима.

„Ко дакле озбиљно хоће да примчивом учини омладину за народно песништво и не ће младеж једаред за свагда да одврати од класичара, тај ће пазити, да песништво одели од студирања граматике и не ће једно кварити с другим.

Чуваће се даље од тога, да песничка дела само делимично дођу пред омладину. Добар и уместан поступак биће само онај, кад се омладина по могућству упознала буде с целим делом и кад се буде цело дело растварало на делове. Тако се не ће пажња омладине скретати од онога, што је важно, на оно, што је од споредне вредности.

Држимо за важно, да се омладина позабави проучавањем целога дела, на место да јој се тумаче поједине речи, реченице и одсеци. Јер, понављамо, и класична ремек-дела су управо велике реченице, чији делови одговарају споредним реченицама.

Тако исто за неумесно држимо учење већих песничких производа без књиге. Јер последице таковог поступка су то, да ће младић, који је читаво море стихова морао да набуба из Хермана и Доротеје, целог свог века гадити се Хермана и Доротеје, и не ће никад више бити у стању да то дело чита и у њему ужива.

Бубање повећих композиција најзгодније је сретство, да младеж за увек омрзне на песништво. На место овог бубања, треба да се претреса и тумачи цела композиција.

Треба да се дође до разумевања песника. Ако дотле дође омладина, онда је дошла до разумевања народнога духа. А народни дух, нарочито данас и нарочито код нас, треба да се негује. Ако велики западни народи могу и да се ослањају на своју величину и силу, занемаривши свој народни правац, ми Срби не смемо ни за чију љубав и ни пошто то да чинимо. Народни дух нам је потребан, који ће нас све сјединити и у једно коло довести — за то је потребно, врло потребно, да се у свакој српској школи истакне народна култура, којој је чувар народна књижевност. Прерадио **Милован.**

Автономне вести.

Епарх. школски одбор бачки држао је дана 9. (21.) августа о. г. под председништвом епископа дијецезана своју седницу, у којој су решени ови предмети: Објавиће се црк. општинама у Тителу и Гардиновцима, да висл. кр. уг. министарство просвете није дозволило, да се отвори тамо срп. нар. вероисповедна школа; под једним поднеће се у истом том предмету представка висл. Школ. Савету, да овај путем нар. црк. сабора учини нужне кораке, како би се не само у овим, него и у другим општинама могле отворити вероисповедне школе. — Публиковаће се свима општинама наредба високославног Школ. Савета у погледу пристојбе за приватне испите. — Од високосл. Школ. Савета издани декрети за учитеље Душана Шикопарију у Парагама и Н. Максимовића у Мохолу доставиће се истим учитељима. — Позваће се оне општине, које још нису пријавиле овамо: да ли већ тамо постоји повторна школа, односно да ли је учињено нужно расположење о отварању исте школе — да то у најкраћем року учине. — Узет је на знање извештај црквене општине у П. селу, да је расписан стечај на упражњено учитељско место на тамошњој салашкој школи. — Упућена је црк. општина у Ст. Ш., да поднесе овамо сведоџбу званичног среског лекара о здравственом стању тамошњег учитеља и у колико би се истом сведоџбом констатовала неспособност истог учитеља за даљи рад, да може одмах наћи и приставити му заменика уз уживање половине укупне учитељске плате. — Упућена је црквена општина у Фелдварцу, да поднесе скупштински закључак у погледу обучавања и руковођења у црк. појању тамошње школ. деце. — Спровешће се висл. Школ. Савету призив школ. одбора у Фелдварцу против овостране пресуде бр. ШО. 801/93 ех 1895., а тако исто и призив учитеља Ч. К. против овостране пресуде бр. ШО. 802/94 ех 1895. — Узето је на знање поравнање између црк. општине у Рићици и бивше привр. учитељице јој В. В. у погледу учитељске дотације. — Узета је на знање пријава м. шк. одбора у Сомбору, да је ради попуњења упражњених учитељских места на тамошњим селиштима Жарковцу и Обзор-Миличићу расписан стечај. — На молбу истог одбора умолиће се тамошњи мађистрат, да што пре изда истом одбору попис за школу обвезне деце. — Укорене су општине у Б. и Ст. В., што су пре времена завршиле наставу за прошлу 1894/5. школ. годину. — Узет је на повољно знање извештај школ. одбора у Сентомашу о постигнутом успеху у тамошњим школама у 1894/5. школ. години и учитељима, м. школ. одбору као и м. школ. управите-

љу изречено признање и похвала. — Узег је на знање пријављени одбору овом распоред учитеља по појединим разредима у Сентомашу. — Црквеној општини у Бајши подељен је укор, што је одбору овом неистинит обавештај поднела и упућена је, да бив. учитељу свом С. Ц. накнади трошак за учињени пут у Филеђхаз. — Уништен је као незаконит дана 2. (14.) јула о. г. обављени избор учитеља у С. и упућена иста општина, да изабравши претходно м. школ. одбор путем истога одбора распише нов стечај и новом избору приступи. Настава пак до тога доба поверена је и на даље тамошњем пароху. — Молба учитеља Љ. Ш. из С. Б. да му општина сегединска исплати дуг од 40 фор., издата је истој општини на изјашњење. — Осим тога је неколико пријава против појединих учитеља издато дисципл. комисији. **„С. С.“**

Вести из места и са стране.

Цар и краљ на војничким маневрима. Наш цар и краљ приспео је пре веки дан у Будвајз, где се налазе бечке војничке посаде на маневрима. Цар је стигао са свим у повољном здрављу, а тамошње становништво необично га је усрдно и заносно дочекало и поздравило. Оданде ће краљ у Беч, а на брзо за тим доћи ће у Сенту, где ће такође присуствовати великим маневрима Како нас извештавају, на Тиси ће бити за најкраће време намештена, онако као у рату, ћуприја, преко које ће пре ћи сва остала војска, сем хусара. Хусари пак морају заједно са коњима, а у пуној ратној спреми, да препливају Тису. И сама варош чини огромне спреме, како би што лепше дочекала долазак цара и краља у своју средину. По свој прилици да ће долазак царев у Сенту бити у очи наше Мале Госпојине, а на дан Мале Госпојине биће у нашој цркви архијерејска служба, коју ће служити новосадски владика, за кога је већ резервисан стан код тамошњег српског правосл. свештеника.

Нова жељезничка пруга. Новосаграђена пруга између Новог Сада, Сомбора и Баје, ових дана је са свим довршена те ће се 10-ог септембра по новом календару у 9 сати пре подне предати путничком саобраћају.

Колера. Ова опасна епидемија, као да хоће да нам пред крај лета, дође у госте. У Болинији у вароши Дубно, умрло је од колере њих 120. У самој губернији Болинији од 11-ог до 17-ог августа разболело се 2025 а умрло 718. И у Тарнопољу су констатовали више случајева колере.

Српски краљ и шпањолска краљица. Ту скоро јавили су сви страни листови, па сад ево где и србијански листови јављају, да је недавно млади српски краљ Александар посетио у Сан-Себастијану удову краљицу шпањолску, која влада као регенткиња свога деветогодишњег сина, шпањолског краља Алфонза.

Уписивање у гимназију. У Новом Саду је већ отпочето. До сад се уписало близу три стотине, а кад се узме у обзир, да уписивање траје до 5. о. м. то ће број ове године куд и камо надмашити 300. Имамо једну жалосну појаву да прибележимо. Наиме, у први разред је до сада уписано 65 деце а тиме је по министарском налогу закључен број за први разред. Са стране још непрестано стижу родитељи са својом децом, а пошто је број за први разред већ закључен, до сад је одбијено за први разред до петнаесторице. Позната је ствар, да у српској гимназији нема довољно дворана за употребу школску, па и ако се за ово знаде, па се услед тога ево и многи одбијају од школе, ипак се до данас није ништа урадило на томе, да се или нова зграда за гимназију зида, или да се уз ову зграду дозида. Време би било, да патронат узме ову ствар у озбиљан претрес.

Нов лист. Пошто је лист „Привредник“ који је у Митровици до скоро излазио престао за увек, то је исто власништво покренуло нов привредно-трговачки лист под именом „Занатлија“. Први број „Занатлије“ већ је изашао такође у Митровици, а на њему стоји исписано да је „орган српског занатлијског удружења“.

Венчали се. Наш одличан пријатељ др. Стеван Поп адвокат из Арада, који је „Заставу“ као добровољни адвокат бранио, венчао се пре неки дан у Араду са красном и угледном гђцом Евгенијом Макавеј. Живели на много година.

Конференција католичких бискупа. Како јављају из Пеште, закључена је конференција свију католичких бискупа угарских, под председништвом кнеза надбискупа Васарија. На овој конференцији је решавано о заједничкој посланици, коју ће католички бискупи упутити на своју паству и у којој ће им дати упутства, како се имају управљати према грађанском браку и матрикулама, које ће 1. октобра у живот ступити. Неки су српски листови додуше на своју руку донели вест, да и наш епископат спрема некакву посланицу у погледу грађанског брака. Али „Српски Сион“, који би у првом реду требао о овој ствари да проговори, ћути као заливен. Судећи по томе, тешко је веровати, да су наши славни епископи ма шта по овој ствари предузимали, што је свакако за осуду.

Назарени у војсци. Доста занимљив случај се десио пре кратког времена у петој пешачкој компанији у Сегедину. Наиме позвано је код резервиста и седам назарена да служе, и када им дадоше пушке, ни један не хтеде пушке у руку узети. Каплар их опомене, претећи им строгошћу закона, да су два назарена због истог преступа осуђени на 12 година затвора. „Не маримо“ — рекоше — „оружје није слободно узети у руке, јер човек треба да је као јагње господње“. Када им рекоше, да ће их затворити, опростише се са женама својима. „Због ом, нас сарањују живе за истину.“ И када их покушаше везати, заиста, сва седморица су стајали као „јагњци“, и мирно опружили руке, да их вежу. Ови „нови тумачи“ светога писма, још ће на крају извести, да у светом писму стоји, да треба са јагњцима, да идемо да пасемо. Само кога ће метнути ти нови научењаци напред, да предводи то стадо?

Чешка изложба. Како јављају из Прага, чешка народописна изложба у Прагу требала је 28. августа бити затворена; но централни одбор закључио је, да се изложба продужи до 20. септембра, надајући се, да ће се до тога доба навршити и други милијон посетилаца.

Доба без младости. Са свим је истину казао један познавалац данашњег доба, да данас нема младости. Од како је развијен саобраћај, зао плод његов све више узима маха на младој деци. Пре смо читали, како једна девојка у дванаестој години постаје мати; за тим у Бечу хватају девојчицу од четрнаест година у такој крађи, какву ни највећи лупежи нису у стању да изведу. Ових дана је опет пред судом у Сексарду стајао четрнаестогодишњи лопов и разбојник Сили Мартин. Суђено му је за више преступа и крађа и осуђен је на четир месеца затвора. — Баш је данашње доба без детињства и младости!

Најлепша жена на свету. У Америци живи гђа Олга Краван, за коју се држи, да је најлепша жена на свету. Чује се да је ових дана отпочела своја предавања у Њујорку, о досад непознатој уметности, како да се сачува лепота. Веле, да је сваки пут толико публике мушке и женске било, да сваке вечери по више стотина особа не могу да добију места. Овоме се не треба чудити јер у Америци се и тако свашта догађа.

Скочио за шеширом. Ових дана је искочио један путник, из особног влака близу станице Сурахов. Искочио је због шешира који му је кроз отворени прозор од вагона испао. За дивно чудо како се није баш ни мало озледио.

Побегао сенатор. Из Париза је ових дана побегао сенатор Магниер и то испред носа полицији, која је стајала на вратима његове куће и чувала га. Веле да су сенатора метнули у једну корпу те га тако однели на колодвор, одакле је ухватио маглу.

Трговина.

Нови Сад, 22. августа. Пшеница прве каквоће 5 фор. 90 нов. Пшеница средња 5 фор. 70—80 нов. Пшеница лакша роба 5 ф. 50—60 новч. Наполица 5 фор. 10—— н. Јечам 4 ф. 60—70 н. Зоб 5 фор. 60—80 нов. Кукуруз у зрну 5 ф. 60—70 Маст 60 фор. Сланина сува 60 фор., дебела пољена 60 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки .	48 н.
„ средњи . . .	46 н.
„ лаки . . .	44 н.

Све од 1 килограма.

Теоци .	8—18 ф. по комаду.
Јагњци .	7—12 ф. по пару.
Овци . .	8—16 ф. „

*

Стање воде под Новим Садом.

21. августа било је 2·96 метара, а 22. августа било је 3·03 мет.

Најновије вести.

Арнаутска разбојништва. Из македонске вароши Битоља јављају, да су арнаутске харамије ухватили 15 сељака из Лаваревца у шуми код Паланке. Тек кад су од њих одузели 17.000 франака, они их онако изударане и испребијане пусте на слободу.

Гоњење хришћанства у Кини. Како „Тајмс“ јавља, у Кини на више места, као н. пр. у Хин-ку, Фоклу и у другим већим местима гоне хришћане, руше им куће и пљачкају им покућство а хришћане убијају. Услед тога завладао је међу тамошњим хришћанима велики страх, тим више што су слабо заштићени.

РЕД ПЛОВИДБЕ

путничких пароброда, важи од 22. марта (3. априла) па до даље наредбе.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: средом, петком и недељом у 6 сах. и 20 мин. у вече.

Из Новог Сада у потиске станице: недељом у 6 сах. 20 мин. у вече.

Из Новог Сада у Земун, Београд, Оршаву и Галац: средом, петком и недељом у 6 сах. 20 мин. у вече.

Из Новог Сада у Будимпешту: уторником, петком и недељом у 5 сахата у јутру.

Нови Сад, 22. марта (3. априла) 1895.

Отправништво.

ШКОЛСКЕ КЊИГЕ.

Препоручујем сл. општинама, г.г. учитељима и препродавцима своју велику накладу **ШКОЛСКИ КЊИГА** да се изволе ради набавке **непосредно на мене обратити.** Ко на више узме дајем **20%** а на школске књиге туђе накладе 10% рабата.

Црквено-словенски буквар М. Нешковића	16 н.
Часослов одобрен од В. Ц. Ш. Савета —	9 н.
Часловац од М. Нешковића V, издање —	10 н.
Псалтир одобрен од ВЦШС. II. издање —	22 н.
Псалтир словенски од М. Нешковића —	16 н.
Православни мали катихис— — — — —	5 н.
Православни средњи катихизис. — — —	12 н.
Прва наука вере хришћанске II. издање	10 н.
Катавасија на употребленије и народних училишчах устројенија II. издање — — — — —	16 н.
Библијске повести старога завјета за III. р. Ив. М. Поповића, одобрене од ВЦШС. —	15 н.
Приповетке из новог завјета по библич. и јеванђ речима, од М. Нешковића — —	30 н.
Приповетке из старог и новог завета по библич. и јеванђ. речима од М. Нешковића	50 н.
Апостол и Еванђелије од Платона — — —	60 н.
Одабране срп. нар. песме за школу и дом	10 н.
Мађарско језикословље од Јована Илића одобрено од ВЦШС. I. свеска VI. издање	20 н.
II. свеска V. издање	24 н.
III. свеска II. издање	30 н.
Упутство за мађ. језикословље од Ј. Илића	20 н.
Наставно градиво из мађ. језика у I. и II. разреду обрадио Ј. Миковић — — — —	20 н.
Српско мађарски разговори, удешен за осн. школе од проф. Мите Калића I. део —	15 н.
II. део —	30 н.
по Гарајију III. део —	40 н.
Мала мађарска граматика (по ановој методи) за школу и самоуке по Ј. Далошу од Јована Поповића одобрена од ВЦШС. —	50 н.
Бач-бодрошка жупанија за III. разр. по најбољим изворима, од Апкадије Вуковића	12 н.
Први основи из математичног земљописа за ученике основних школа, према наст. плану ВЦШС. од 6. јула 1878. бр. 34. — —	15 н.
Земљопис за IV. разред Св. Милетића —	20 н.
Градиво из физике од Св. Милетића— —	30 н.
Поука о човечијем телу, животу и здрављу од Милана Јовановића-Батута I. део: Тело с поља, са сликама — — — — —	15 н.
II. део: Тело изнутра са сликама — —	15 н.
Рачуница за II. разред од Арк. Вуковића, одобрена од ВЦШ Савета I. свеска —	10 н.
II. свеска —	12 н.
III, свеска —	20 н.
Рачуница за I. разред осн. школа, написао Паја Дамјановић уч. Одобрена од ВЦШС.	30 н.
Први основи из рачуна по Шуберту. Израдио М. Т. Фрачковић — — — — — —	10 н.
Граматика српскога језика за народне школе, написао Симеон Коњевић књ. I. о гласовима и речима одобрена од ВЦШСавета	50 н.
Мала поетика за школу и народ написао др. Стеван Павловић — — — — — — 1 ф.	20 н.
Повртарство (кућска башта), написао Стеван Коњовић, са 38 слика — — — —	40 н.
Воћарство за школу и народ, написао Стеван Коњовић, са више слика — — — —	60 н.
Српски пчелар, саставио Јован Живановић, са 52 слике — — — — — — — — 1 ф.	60 н.
Handbuch zum Schnell-unterricht in der serb. Umgangssprache von D. Kalić professor	40 н.
Нове природописне слике за зид са 320 дивних колорисаних слика на 24 таблице, I. Животиње а) Из зоологије (наука о животињама у 24 таблице 250 слика. II. Биљке и Минерали б) Из ботанике и минерала у 24 таб. са 270 сл. све у 48 таб. 12 ф.	— н
Нова очигледна настава са 17 колор. таблица (са 236 слика), — — — — — — 4 ф.	— н.
Слике из старог завета са 31 таблице на картону — — — — — — — — — — 9 ф.	50 н.
Слике из новог завета са 31 таблице на картону — — — — — — — — — — 9 ф.	50 н,
Писмарица — — — — — — — — — — 2 ф.	— н.
Штица — — — — — — — — — — 2 ф.	— н.
Руска рачуналка са куглиц. и разлом. 12 ф.	— н.

У Новом Саду.

С поштовањем

2—2 **КЊИЖАРА ЛУКЕ ЈОЦИЋА.**

✝

Тужним и болним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам се наш премили супруг, отац, свекар, таст и деда

Протојереј Александар Поповић

парох старо-бечејски и члан конзисторије бачке

дана 11. (23.) августа 1895. г. у 3 сата после подне, после тешког боловања у својој 63 години живота свог, а 38 години свештеничког службовања у вечност преселио.

Тело незаборављеног нам покојника опојано је 13. (25.) августа 1895. г. у будимској капели у 3 сата после подне, а по том је предато матери земљи у новом будимском гробљу.

Вечан му спомен!

У Ст. Бечеју, 14. (26.) августа 1895. год.

Драгиња Поповић рођ. Бранковић, супруга. Јован Поповић, Софија удата Милошевић, Бојана удата Матић, Ружица удата Грегоровић, деца. Зорка Поповић, снаха. Миливој Милошевић, Јевта Матић, Велимир Грегоровић, зетови.

Овим путем за дужност своју сматрамо, изјавити нашу највећу благодарност високопречасном господину Јеремији Мађаревићу проти будимском и пречасном господину Мити Рајићу капелану будимском, који су покојника нашег опојали и до његовог ладног гроба испратили. Изјављујемо нашу захвалност и високопречасном господину Јовану Бороти окр. проти ст.-бечејском, који је покојника у цркви ст. бечејској после свете литургије дана 13. (25.) августа, дивном али тужном беседом од општине његове и парохијана његових опростио, нека овим приме још једном нашу највећу благодарност.

У Ст. Бечеју 15. (27.) августа 1895. год.

Удова **Драгиња Поповић** рођ. **Бранковић**, супруга. **Јован Поповић** срп. нар. учитељ син.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено стипендијско место, за техничаре и реалце из закладе нар. добротвора Луке Миланковића и сестре му Марије Петровићке.

Стипендија износи на годину 500 фор., која се добија у 10 месечних оброка т. ј. од почетка до свршетка школ. године.

Молби ваља приложити: крштено писмо, лекарску сведоџбу о здрављу, сведоџбу о свршеним наукама и сведоџу сиромаштва.

Ко жели добити исто место, нека поднесе молбу своју за четир недеље од првог увршћења овог стечаја.

У Новом Саду, 13. (25.) августа 1895.

ЦРКВЕНИ ОДБОР
српске правосл. црквено-школске
2—3 **општине новосадске.**

Мануфактурна и мешовита трговина

М. НЕДЕЉКОВИЋА

У ЈАСЕНОВЦИ

потребује 2 млађа помоћника, који романски говоре имају првенство. Ступити могу одма. 1—3

Галантеријска, нирибершка и кратке робе трговина

АДОЛФА КЛАЈНА

У СТАРОМ БЕЧЕЈУ

потребује једног млађег ваљаног помоћника који говори српски, мађарски и немачки. Ступити може одма. 1—1

ПОМОДНА, МАНУФАКТУРНА РАДЊА

РАДИВОЈЕВИЋА И НИЧИНА

У ТУРСКОМ БЕЧЕЈУ

потребује 2 добра спомоћника који потпуно мађарски говоре. 1—3

За моју мешовиту трговину потребујем 1 млађег

ПОМОЋНИКА И ШЕГРТА

ПЕРА Ј. МИХАЈЛОВИЋ
1—3 **Добринци.**

TRIEURE
и
СОРТИРМАШИНЕ

најјефтиније могу се добити код

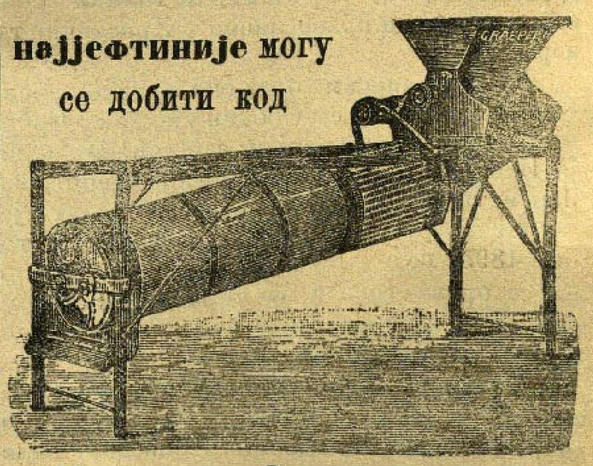

Hugo Graepel

4—6 **Фабрика машина**
Budapest V. külsö váczi út 46.

Главни уредник: др. Емил Гаврила — За уредништво одговара: Никола Малешић. — Срп. штампарија дра Свет. Милетића у Н. Саду.